

О боравку Јакова Озерецковског у Црној Гори

18/30 јула¹⁾ 1837 г. обраћа се Његош једним писмом из Варшаве, са свога другог путовања у Русију, своме перјанику Радовану Мрчарици на Цетињу и наређује му да одмах пише „Виду у Бјелопавлиће, да нађе троје четворо момчади, која су лијепа виђети“ и „која ће имати по двије леденице и нож и бијеле шалове“. Толико исто момчади треба да изабере у Пиперима и Тодор Мушкин. И она морају бити исто тако лијепо „ођевена и оружана“. И Радован Мрчарица треба да одабере „пешесторо“ црногорске момчади. Кад Његош јави, треба сви да му изиђу у сусрет, јер с њим иде „један човјек стидан“.²⁾

Тај „стидни човјек“ био је руски потпуковник Јаков Озерецковски кога је био послао цар Никола I у Црну Гору да би проучио „стање Црногораца“ и да би дао Његошу „корисне савјете“.³⁾

Његош је дошао с Озерецковским на Цетиње у другој половини августа 1837 г.

Одмах по свом доласку Његош заводи, у споразуму с Озерецковским, „нови поредак“ у својој земљи. 3 септембра 1837 г. он сазива на Цетињу велики народни збор на који долази „око 1000 људи“⁴⁾ из читаве Црне Горе, у присуству Озерецковског

¹⁾ Све датуме наводимо по новом календару.

²⁾ Ово Његошево писмо љубазно нам је ставио на располагање Перо Вукотић, а оно је својина директног потомка Радована Мрчарице. Уп.: д-р Мираш Кићовић, Петар Петровић Његош, **Писма I**, 1951, Београд, стр. 387.

³⁾ Л. Томановић, Петар II Петровић Његош као владалац, Цетиње, 1896, стр. 78.

⁴⁾ 4 септембра 1837 г. подноси Габриел Ивачић, вршилац дужности окружног которског поглавара, један извјештај Губернијалном претсједништву у Задру. Из тог извјештаја сазнајемо следеће: 3 септембра 1837 г. позвао је Његош на Цетиње све сеоске главаре, сердаре, сенаторе и старјешине појединих породица. Рачунало се да их је било окупљено око 1000 особа. Његош их је лијепо дочекао. Закљано је десет волова и 40 комада ситне стоке. Набављено је 50 буради вина. У Цетињском манастиру је припремљено преноћиште за 40 свештеника. Није се знао прави циљ ово-

објављује народу да се Црна Гора налази под руском заштитом и да ће добијати потпору из Русије, савјетује Црногорцима да не узнемиравају своје сусједи, реорганизује сенат, успоставља перјанике и гвардију и одређује им годишње плате.⁵⁾

При завођењу нових реформи у Црној Гори Његошу много помажу „мудри савјети“ Озерецковског који су били „засновани на упутствима“ руског Министарства спољних послова.⁶⁾ Озерецковски обилази, заједно с Његошем, читаву Црну Гору и савсим упознаје њено економско и политичко стање.⁷⁾ Он се велико интересује и за Грахово. На његов се предлог позивају на Цетиње главари Граховске општине, и он им ставља на знање да треба да се „сматрају као браћа црногорска, да треба да стресу турски јарам и да треба да се ставе под заштиту Црногораца, да ће им Црногорци у том случају притећи у помоћ и да ће онда као и сви Црногорци уживати руску заштиту“.⁸⁾ Он врши на Његоша и на друге црногорске старјешине јак утицај да се пошто пото изврши разграничење између Црне Горе и Аустрије како би што прије престале зајевнице између те двије земље. Жели да се среде прилике и на црногорској граници према Турској. Да би се састао са скадарским везиром и измирио турско и црногорско становништво, он путује, у друштву Његошеву, крајем септембра и почетком октобра 1837 г. двије седмице по Ријечкој и Црмничкој Нахији.⁹⁾ Због рђавих путева и слабих преноћишта том се приликом разболи.

ме састанку. Неки су говорили да ће Његош овом приликом да раздијели новац међу старјешинама појединих породица који им је упутио руски двор. Други су причали да ће Његош да преда у руке свјетовну власт у Црној Гори своје рођаку Ђорђију Петровићу, а трећи да ће Његош, у споразум, с црногорским поглавицама, завести нову управу у својој земљи. (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 210 (b. XII-a. Central Akten. 1837) „pr. 9. 7-ber. 1837. 167/cp.“.

⁵⁾ Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 33 (b. II-a. Geheime Akten. 1836—1840).

⁶⁾ Д-р Мираш Кићовић, Петар Петровић Његош, **Писма I**, Београд, 1951, стр. 407.

⁷⁾ Исто, стр. 408.

⁸⁾ Фридрих Орешковић, „Memoire. Uiber die Verhältnisse der Gränzberichtigung zwischen Dalmatien und Montenegro“ од 21 децембра 1838 г., Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 316 (b. Unica. 1826—1846).

⁹⁾ Писмо Ивачићево од 9 октобра 1837 г. Губернијалном претсједништву, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 210 (b. XII-a. Central Akten, 1837) „pr. 14. 8-bre. 1837. 194/cp.“.

2/14 октобра 1837 г. Његош јавља Ивачићу у Котору да „Озерецковски слаба се здравља налази“¹⁰⁾ и моли га да упути на Цетиње лекара.¹¹⁾

14 октобра 1837 г. Ивачић одговара Његошу следећим писмом:¹²⁾ „...Получивши на уре 9 п. п. високопочитајему...“¹³⁾ 2/14 о. м. В. В. П., сеи час молио сам ц. к. окружнога физика г. доктора Агустина до(ћи) на Цетиње, и он ће сутра рано и доћи тамо.

„Веома жао ми је чути да је г. полковник Ожрецовски у слабоме здрављу, али се уздам да ће убрзо пребољети и да ће га доктор А(гостини) излијечити.“

15 октобра д-р Доменико Агостини заиста полази на Цетиње и лијечи Озерецковскога.

Ивачић сматра за своју дужност да одмах о томе обавијести вишу аустријску власт. 16 октобра, под бројем 823/п., он подноси о том извјештај Губернијалном претсједништву у Задру¹⁴⁾ у коме му јавља да је јуче упутио на Цетиње д-ра Агостинија, јер је сматрао да ће бити драго Губернијалном претсједништву ако он укаже неку услугу Његошу и Озерецковском, нарочито сада када се повлачи граница између Аустрије и Црне Горе.

Д-р Агостини се задржава на Цетињу три дана. По његовом мишљењу, болест Озерецковског је доста озбиљна. Озерецковски има сваког дана ватру и живчане нападе. Не спава и не једе ништа. Због тога је много ослабио и мала је нада да ће оздравити. Он жели да се врати у Котор, али се, због његове велике изнемоглости, не може тренутно изићи у сусрет његовој жељи. Његошу и Озерецковском било је много мило кад је д-р Агостини, по Ивачићевом савјету, одбио да прими новац за своје путовање на Цетиње, и они су се Ивачићу за то срдачно захвалили.¹⁵⁾

¹⁰⁾ Његошево писмо од 2/14 октобра 1837 г. Ивачићу, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (b. VII-а. к. X/3. 1837), и д-р Мираш Кићовић, Петар Петровић Његош, Писма I, Београд, 1951, стр. 403.

¹¹⁾ 4/16 октобра 1837 г. Његош ставља до знања и Димитрију Павловићу Татишчеву, руском посланику у Бечу, да је Озерецковски неко вријеме болестан „од стомачне грознице“ и додаје да га је д-р Агостини увјеравао да живот Озерецковског није у опасности. (Д-р Мираш Кићовић, Петар Петровић Његош, Писма I, Београд, 1951, стр. 403).

¹²⁾ Цетиње, Архивско одјељење Државног музеја, Посебна акта.

¹³⁾ Овдје је писмо иструнуло.

¹⁴⁾ Писмо Ивачићево од 16 октобра 1837 г. Губернијалном претсједништву, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (b. VIII-а. к. X/3. 4. 1837) „пр. 21. 8-bre. 1837. 1651/p. p.“

¹⁵⁾ Писмо Ивачићево од 20 октобра 1837 г. Губернијалном претсједништву, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 210 (b. XII-а. Central Akten. 1837) „пр. 25. 8-bre. 200/c. p.“

22 октобра Озерецковски силази с Цетиња у Котор да би био под сталним љекарским надзором. Ивачић му одмах упућује д-ра Агостонија да га лијечи. И Ивачић иде у посјету Озерецковском. Њему се Озерецковски много жали да се страшно намучио приликом својих путовања по Црној Гори и саопштава му да је ријешио да преко Задра пође у Венецију да би се тамо здравствено опоравио и да ће се на прољеће вратити у Црну Гору.¹⁶⁾

Својим актом од 26 октобра, под бројем 200/ц. п., далматинско Губернијално претсједништво задужује Ивачића да укаже Озерецковском што већу помоћ, да покаже највеће интересовање за његово оздрављење и да му пружи све што би олакшало његов тешки положај у Котору.¹⁷⁾

Гувернер Венцел Фетер фон Лилиенберг се лично интересује за здравље Озерецковског чим сазнаје из Ивачићевог писма од 23 октобра да се Озерецковски залагао код Његоша и Црногораца да признају аустриску границу према Црној Гори. 29 октобра Лилиенберг нуди преко Ивачића Озерецковском своје гостопримство, зове га у своју кућу у Задар, саопштава му да се код њега може задржати све док здравље не опорави и увјерава га да ће на њ пазити и према њему поступати исто као према своме сину.¹⁸⁾

29 октобра Лилиенберг извјештава о томе грофа Јозефа фон Седлницког, врховног шефа полицијске и цензурне власти у Бечу, и напомиње да је Озерецковски за вријеме свога боравка у Црној Гори вршио благородан утицај на Његоша и на друге Црногорце у колико је у питању повлачење границе између Аустрије и Црне Горе.¹⁹⁾

Ускоро потом јавља се Лилиенбергу префињени аустријски шпијун, капетан Фридрих Орешковић, који је тада боравио у Котору као члан аустријске комисије за разграничење с Црном Гором. Под бројем 7/п. Орешковић пише 1 новембра Лилиенбергу, да Озерецковски намјерава да 2 новембра крене на пут у правцу Трста, пошто се мало опоравио од јаког живчаног напада.²⁰⁾

¹⁶⁾ Ивачићево писмо од 23 октобра 1837 г. Губернијалном претсједништву, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (b. VIII-а. к. X/3. 4. 1837) „рг. 28. 8-bre. 1837. 1697/p.“

¹⁷⁾ Копија писма Губернијалног претсједништва од 26 октобра 1837 г. Ивачићу, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 210 (b. XII-а. Central Akten. 1837).

¹⁸⁾ Копија писма Лилиенберговог од 29 октобра 1837 г. Ивачићу, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (b. VIII-а. к. X/3. 4. 1837).

¹⁹⁾ Копија писма Лилиенбергова од 29 октобра 1837 г. Седлницком. Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (b. VIII-а. к. X/3. 4. 1837).

²⁰⁾ Писмо Орешковићево од 1 новембра 1837 године Лилиенбергу, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 33 (b. II-а. Geheime Akten. 1837) „рг. 8. 9-ber. 1837. 73/R.“

2 новембра подноси гроф Теодор Карачај, заповиједник тврђаве у Котору, Лилиенбергу један опширан извјештај о Озерецковском који овдје у преводу доносимо:²¹⁾

„Најпокорније мисли дољепотписани да неће погријешити ако Вашој високој екселенцији стави до знања нешто мало вијести о руском потпуковнику Озерецковском који се данас за Трст укрцао у овдашњу лађу капетана Ивановића. Именовани потпуковник испољвао је велико повјерење у мене и изјавио ми је да је из два разлога, за вријеме свога последњег боравка, задобио моје повјерење, дјелимично због мога личног понашања према њему, а дјелимично зато што у Црној Гори није нашао ни једног човјека који ми не би био наклоњен и који му није рекао да стално поступа према сваком Црногорцу са благонаклоношћу и са саосјећањем; већ ми је због тога захвалан, пошто се он много интересује за овај „братски народ“.

Он ми је показао један дугачак меморандум на руском²²⁾ који је о Црној Гори на лицу мјеста написао с намјером да га поднесе своје цару, — показао ми је копију исте карте од Тврдохљебова²³⁾ коју је он лично направио, свечано ме увјеравао да је ова од четири листа иста, — допустио ми је да пренесем на своју карту²⁴⁾ све учињене поправке и дозволио ми је да видим скице сликара Богдановића које је он био направио у Црној Гори и који борави код Сировице—Лумбардић²⁵⁾; из њих се једва могло

²¹⁾ Писмо Карачајево од 2 новембра 1837 г. Лилиенбергу, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 33 (б. II-а. Geheime Akten. 1837).

²²⁾ Озерецковски је спремио у Бечу лутку Црногорца, Црногорке и једног црногорског дјетета, обукао их је у црногорско одијело и поклонио руском цару Николи I. Он је поднио цару и опширан меморандум у коме је детаљно изложио историју и статистику Црне Горе. Цар је потом Озерецковског произвео за пуковника и поклонио му табакеру са брилијантима (Писмо Озерецковскога од 19 априла (1 маја) 1838 г. Његошу, Цетиње, Архивско одјељење Државног музеја, Посебна акта, и Д. Вуксан, Писма Озерецковскога, Коваљевскога и Чевкина Владици Раду, Споменик Српске краљевске академије, Београд, 1935, LXXXI, стр. 7—11).

²³⁾ Рус Грегори Тврдохљебов био је у Црној Гори, у Стањевићима и у Воки Которској концем 1832 г. и почетком 1833 г. Он је израдио топографску карту Црне Горе. (У Државном архиву у Задру сачуван је о Тврдохљебовом доласку у Црну Гору приличан број докумената. Ми смо их све исписали и објавићемо их на једном другом мјесту).

²⁴⁾ Теодор Карачај је издао 1842 г. карту Црне Горе. Њу је недавно објавио д-р Љубомир Дурковић — Јакшић у својој књизи „Србијанска штампа о Његошу и Црној Гори“, издање Српске академије наука, Београд, 1951.

²⁵⁾ У своме писму од 19 априла (1 маја) 1838 г. Његошу Озерецковски спомиње „скице г. Богдановића“ (Цетиње, Архивско одјељење Државног музеја, Посебна акта, и Д. Вуксан, Писма Озерецковскога, Коваљевскога и Чевкина Владици Раду, Споменик Српске краљевске академије, Београд, 1935, LXXXI, стр. 7). — Делфина Сировица Лумбардић била је жена сардара Ђована Сировице. Она је одржавала присне везе с Црном Гором и била је нека врста посредника између Јеремије Гагића, руског конзула у Дубровнику, и Његоша. Због тога су је аустријске власти у Котору стално надзирале и правиле јој велике неприлике.

нешто распознати. Говорио је са мношвом Владици с одушевљењем и рекао ми је да је истога оцртао конзул у Дубровнику сасвим слабо према ономе као што он то заслужује, додао је да су Владичини непријатељи биједни људи и да они нијесу прави Црногорци, пошто ће Владика постати велики човјек, и да само треба жалити што су приликом мира у Адрианопољу сасвим заборављени сиромашни Црногорци који су били остали вјерно одани Русији (!). Уопште се видјело да су Црногорци на Цетињу и у кући Лумбардићевој, гдје је он морао отсјести, добро задобили његову наклоност, тако да је он сасвим са заносом говорио о њима.

Ја сам додуше признао да је у многим стварима у праву да бих што је могуће боље измамио његово мишљење, али сам му ипак понекад морао противрјечити када је постао њихов сувише пристрасни панегиричар, нарочито када је хтио да тврди да се ми њих „плашимо“, или да ми с њима поступамо „као с дивљацима“! — Ја сам му доказао да напротив Аустрија допушта да овоме народу придолазе разне користи што би требало да он са захвалношћу призна, да баш наши поданици сматрају да се поступа према њима кудикамо строжије, пошто се у нашој земљи кажњава сваки преступ по прописаним законима док се често највећи злочинци, ако се налазе у Црној Гори, некажњено крећу.²⁶⁾ Али како сам се морао изненадити кад ми је рекао: „Ви говорите сасвим као Аустријанац, али Ви морате знати да је заправо требало да ови Црногорци добију на Бечком конгресу²⁷⁾ Котор, и само је наш немоћни цар Александар²⁸⁾ могао да направи тако велику погрјешку и да заборави један тако интересантан народ. Русија Котор не може држати, а то она и неће, али овај јуначки народ, ова њена браћа, која су са непоколебљивом оданошћу при-

²⁶⁾ Аустријанци нијесу кажњавали „сваки преступ по прописаним законима“. Извјештај Фридриха Орешковића од 10 јула 1840 г. Јохану Аугусту фон Турском јасно нам то показује. Орешковић ту износи, између осталог и ово: „Да полиција у Которском округу није поступала веома строго и да ово стање постаје већ заиста тужљиво, у то, додуше, нико не сумња; као доказ служи слиједећи кратки извод који сам при свом повратку из Црне Горе узео код јовдашњег суда; у прошлој години 1839 извршено је 42 убиства, а од њихових криваца затворен је један једини; укупно је било не мање него 400 оптужених против којих је већ прије много подина, због разних злочина, требало повести судску истрагу, али се они уопште не могу пронаћи“. (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију, 21 (b. Unica. Geheime Akten. 1840—1842) „pr. 15/7. 1840. 114 / g. p.“

²⁷⁾ То тврди и Орешковић у своме „Мемоару о исправљању границе између Далмације и Црне Горе“ од 21 децембра 1838 г. Озерецковски „је Црногорцима увртио у главу мисао, која сад влада свим духовима, да је њима Бечким конгресом нанесена велика неправда, јер нијесу добили ниједно пристаниште на мору и да би им по праву морао припасти Котор. То су ми сваком приликом црногорски поглавари као неку врсту укора испољавали“ (Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 316 (b. Unica. 1826—1846).

²⁸⁾ Руски цар Александар I (1777 — 1825).

онула уз њу, заслужују да их она заштити!“ Нијесам се могао уздржати, а да му не примијетим да му морам скренути пажњу на то да по историји Котор није никада припадао српском царству, али да је он додуше припадао Мађарској, а затим Венецији, и да ја, дакле, не могу да увидим да се на Бечком конгресу могло друкчије с њим располагати! „Требало је да Аустрија добије Крф, или напимјер и Ферару; али Црна Гора не може се учврстити без морске обале“. То је била његова посљедња примједба; она ми је дала повод да окренем разговор на другу ствар који сам завршио овим ријечима: „Ми обојица говоримо о политици као редактори журнала, сваки по свом схватању, али ће по својој прилици остати све по староме, и онако као што је, тако је најбоље; — годинама владају овдје мир и слога, а то је стална жеља и тежња наше владе.

Рекао ми је данас прије одласка да је морао да плати сликару за 12 разгледница 145 форинти које мора у море бацити пошто нијесу пристојне. Заиста су биле све сасвим надримјсторски израђене. Од мене је узео само три цртежа: једног Црногорца, једну Црногорку и Владику²⁹⁾ у одежди који је био добро погођен. Сliku Котора није хтио, додавши: „Ништа што није црногорско!“ (»Rien que du Monténégrin!«).

Приликом опроштења са мном и са окружним администратором³⁰⁾ почео је да нам сасвим дирљивим тоном препоручује „сиромашне Црногорце“; — нијесам се могао савладати а да му не одговорим да то уопште није потребно, пошто се они ни у ком погледу немају право да жале, али ме још више изненадило ово: он нас је обојицу замолио да ми лично прокажемо Владици његове непријатеље, који би о њему говорили нешто рђаво, да би их могао казнити³¹⁾); какав је то чудан захтјев! — Ми смо му само ре-

²⁹⁾ Д-р Цвито Фисковић нашао је недавно албум Теодора Карачаја који носи наслов „100 vedute delle coste orientali del mare adriatico disegnate dal colonello conte Fedor Caracsay“. „Ту је, како је у називу споменуто, увећана стотину листова, прецизно израђених аquareла приморских градића, села и предјела од Задра до Бара. Неки листови приказују и горске предјеле Црне Горе, а два задња Цетиње.“ (Д-р Цвито Фисковић, Неколико биљежака о Његошу и о Црној Гори из прве половине 19 стољећа, *Историски записи*, Цетиње, 1952, књ. VIII, св. 4—12, стр. 224).

³⁰⁾ Габриел Ивачић, окружни комесар I класе у Котору.

³¹⁾ У своме опширном извјештају од 10 јула 1840 г. Јохану Аугусту фон Турском Фридрих Орешковић саопштава више појединости о Његошевој карактеристици. Он ту, између осталог, каже ово: „... Владика показује с друге стране особине које су својствене само племенитим људима; он је несребичан, дарежљив, правичан, љубазан и снисходљив према свакоме, па и према најнезнатнијем Црногорцу: његово понашање према неким својим непријатељима показује великодушност и племенитост; кад је он, наиме, имао у рукама њихова писма која су они својом руком писали и којима су бунили народ против њега и из којих се очито видјело да су они криви, он им је писма вратио и само их је опоменуо да други пут тако нешто непромишљено не раде“. (Задао, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију, 21 (b. Unica. Geheime Akten 1840—1842) „pr. 15/7. 1840. 114 / д. p.“

кли да Владика мора познавати своје непријатеље, да ми нијесмо никога чули да о њему рђаво говори и да то не бисмо ни слушали. Одмах послѣје тога повео ме на страну до једног прозора и прекорио ме што сам био рекао да Црногорци немају разлога да се жале на аустријско поступање и упитао ме је каква су то велика добротина; потом сам га увјеравао да бих их могао читав низ навести, али он је завршио разговор, опростио се са мном сасвим пријатно и пошао је на пут.

На основу више ствари може се закључити да је госпођа Сировица много томе допринијела да он заволи Црногорце; уопште би пожељно било кад ова жена не би била смјештена овдје у Котору. Она врши велики утицај на Владика, а и на остале Црногорце, и изгледа ми да она много помаже славољубиве планове који се често врте по глави Владичиној. Да Милаковић⁸²⁾ врло нерадо гледа на преговоре око разграничења, то знам из разговора с рођаком Владичиним Ђорђијом Савићем⁸³⁾; исти (Милаковић) је упадљиво избјегавао сваку прилику да не би изгледало да он на ту ствар утиче.

Госпођа Сировица је много жељела да Ђорђије Савић узме за жену или њену сестру Марту или њену кћер, али изгледа да он лично нема за то вољу, — он је необично хладан према овој породици.

Ја сам, заједно с окружним администратором, отпратио до барке у грађанском одијелу руског потпуковника и дао сам му чамац који припада тврђави (у Котору) до луке Росе, и вјерујем да сам му довољно указао почести, не допуштајући да ма што пане на моју част, и да сам га задовољио.“

3 новембра и Ивачић доставља Губернијалном претсједништву извјесне податке о изјавама Озерецковског за вријеме његова боравка у Котору.⁸⁴⁾ По Ивачићу се Озерецковски у току свога лијечења показивао необично наклоњен Црној Гори и Његошу. На сва уста је хвалио Његошеву окретност, његову енергију и његове велике способности. Узгред је додавао да су све оптужбе против Његоша отворене клевете које су измислили непријатељи јавног поретка, истине и благостања у Црној Гори.⁸⁵⁾

⁸²⁾ Димитрије Милаковић, дугогодишњи Његошев секретар.

⁸³⁾ Ђорђије Петровић, Његошев брат од стрица и вице-претсједник Сената.

⁸⁴⁾ Ивачићево писмо од 3 новембра 1837 г. Губернијалном претсједништву. Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију, 33 (b. Па. Geheime Akten, 1836) „рг. 8. 9 bre. 1837. 72 / R“).

⁸⁵⁾ У свом писму од 3 новембра 1837 г. Губернијалном претсједништву Ивачић погрешно тврди да је Озерецковски 3 новембра 1837 г. пошао из Котора у правцу Трста. Озерецковски је напустио Котор 2 новембра 1837 г., као што су то већ јавили Орешковић и Карачај. Јасно се то види и из Његошева писма од 25 октобра (6 новембра) 1837 г. Димитрију Павловићу Татишчеву у коме стоји да се Озерецковски 21 октобра (2 новембра) 1837 г. упутио из Котора за Трст (Д-р Миращ Кићовић, Петар Петровић Његош. Писма I, Београд, 1951, стр. 407).

И из писма Ивачићевог од 6 новембра Губернијалном претсједништву дознају се извјесне појединости у вези с Озерецковским. Ивачић није могао да понуди Озерецковском Лилиенбергово гостопримство, јер је Озерецковски био већ отпутовао кад је Ивачић добио за то налог. Приликом свог поласка из Котора Озерецковски је сам намјеравао да се задржи неколико дана у Задру, али пошто је стање његова здравља било врло слабо, пошао је директно за Трст. Д-р Доменико Агостини и д-р Винченцо Голђи утврдили су у Котору да је Озерецковски тешко болестан на јетри и да се његова болест погоршала усљед напорних путовања по тешко пролазним предјелима Црне Горе. Д-р Агостини је стално лијечио Озерецковског и по Ивачићевом сагјету је одбио да за то прими ма какву награду. То је дирнуло Озерецковског и он се Ивачићу за то срдачно захвалио.³⁶⁾

Познато је како је био Његош прије доласка Озерецковског у Црну Гору оклеветан и оцрњен код руског двора. Причало се да је власт у нашој земљи „изгубила сву своју силу“ чим је напустио Цетиње Иван Ивановић Вукотић, „да сав народ жали Вукотићев одлазак из Црне Горе“. Руски вице-конзул у Дубровнику Јеремија Гагић тврдио је да се „на Владику и на све Петровиће жале и окривљују их за неправичности“, да се Његош бави само „ловом и прављењем стихова“, да „игра карте“, да од Русије „само прима новац“, а да се „с руским савјетима исмијава“.³⁷⁾ Говорило се да су Његошеве реформе изазвале смутњу и крвопролиће у црногорском народу, „да је много породица црногорскијех утекло у турске области и на разне стране“, да Црногорци „силно мрзе“ Његоша, да је Његош крив што су Турци 1836 г. спалили Грахово и побили много Граховљана, да се црногорски народ побунио против Његоша и да је Његош због тога концем 1836 г. пошао за Русију под „изговором највише наредбе“. Бис се, штавише, просуо глас да је Његош прије свога поласка за Петроград заложиио Аустрији манастир Подмаине за 7000 фиорина и да је узео са собом све драгоцености из Цетињског манастира.³⁸⁾

Приликом обиласка цијеле Црне Горе Озерецковски се на лицу мјеста увјерио да су све оптужбе против Његоша отворене клевете, да су „Владичини непријатељи биједни људи и да они

³⁶⁾ Ивачићево писмо од 6 новембра 1837 г. Губернијалном претсједништву, Задар, Државни архив, Списи Намјесништва за Далмацију 206 (VIIIа. к. X/3. 4. 1837)“.

³⁷⁾ Ристо Ј. Драгићевић, Црна Гора за вријеме другог Његошевог одласка у Русију, *Историски записи*, Цетиње, 1952, књ. VIII, св. 4—12, стр. 263.

³⁸⁾ Д-р Л. Томановић, Петар II Петровић-Његош као владалац, Цетиње, 1896, стр. 72, 73.

нијесу прави Црногорци“. Он је осјетио да ће Његош постати „велики човјек“ и окривљавао је Гагића „што је истога оцртао. . . сасвим слабо према ономе као што он то заслужује“. Он је непристрасно приказао стање у нашој земљи. Послије његовог свестраног и тачног извјештаја промијенили су мишљење о Његошу руски доглавници Татишчев, Родофиникин, Неселъроде, Бенкендорф и сами руски цар Никола I.

Др Јевто Миловић